

Erilaisia verkkoja

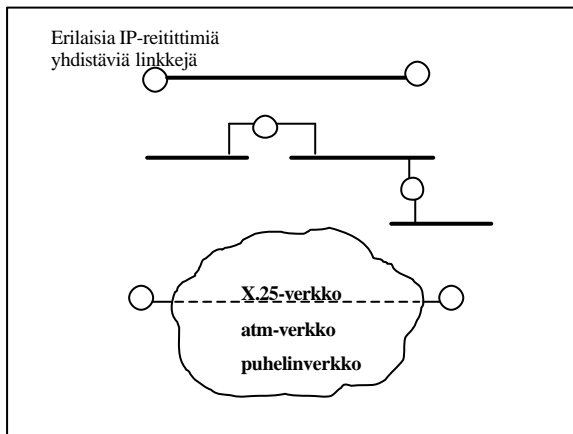

LAN, MAN ja WAN

22.1.2001

Erilaisia verkkoja kuulosteluverkko ('Ethernet'), vuororengas, vuoroväylä, atm, fddi, dqdb, X.25, puhelinverkko, satelliittiverkko, gsm, valmistajien omat verkot, ...

Erilaisia tapoja lähettää generoida ja siirtää bittejä

Paljon erilaisia verkkoja!

- LAN
  - Ethernet
  - Vuororengas (802.4, Token Ring)
  - langaton lähiverkko (wireless LAN, 802.11)
  - atm
- MAN
  - FDDI, DQDB
- WAN
  - puhelinverkko, X.25, kehysvälitys (frame relay)
  - atm

Lähiverkkostandardi IEEE 802:

- LAN- ja MAN-verkoille
  - 802.1 Johdanto, rajapintaprimitiivit
  - 802.2 LLC (Logical Link Control)
  - 802.3 CSMA/CD (kuulosteluväylä)
  - 802.4 Token bus (vuoroväylä)
  - 802.5 Token ring (vuororengas)
  - 802.6 DQDB (Distributed Queue Dual Bus)
  - 802.11 langaton LAN

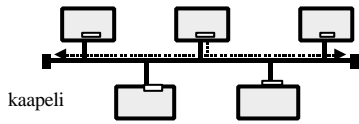
22.1.2001

Ethernet-lähiverkko

- Yleisin lähiverkkoteknologia
  - CSMA/CD (kuulosteluväylä)
    - kuunnellaan, ja jos vapaa, lähetetään
    - jos syntyy törmäys, odotetaan satunnainen aika
    - binary exponential backoff
  - ei kuitauksia, ei prioriteettejä
  - paljon erilaisia kokoonpanoja
    - 10BASE5, 10BASE2, 10BASE-T, 10BROAD36, 10BASE-F
    - 100BASE-T
    - 1000BASE-LX, 1000BASE-SX (kuitu)

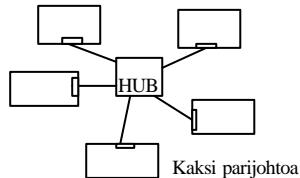
Eetteriverkon rakenne

☉ väylä

◆ tähti

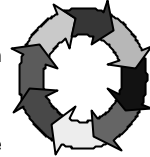
- hub toimii toistimen tavoin

Vuoroväylä (802.4)

☉ Kuulosteluväylän ongelmia:

- rajoittamaton siirtoviive
- ei prioriteetteja
  - ei sovellu reaaliaikaohjaukseen

☉ asemat renkaaksi

- taattavissa oleva yläraja viiveelle
- ongelmana renkaan katkeaminen
- soveltuu teollisuushallintaan

☉ autotehtaat, teollisuusautomaatia

22.1.2001

8

☉ tehdään looginen rengas fyysisellä väylällä olevista asemista

- looginen järjestys <-> fyysinen järjestys

☉ asemat lähettävät vuorotellen loogisen järjestyksen mukaan

- lähetysvuoro (token) siirtyy asemalta toiselle

☉ renkaan ylläpito

- asemien poistaminen renkaasta / lisääminen renkaaseen
- vuoromerkin häviäminen, monistuminen

- => suhteellisen monimutkainen protokolla

☉ => jäänyt pois käytöstä

Vuororengas (802.5) (ss. 292-301)

☉ rengas on ketju kaksipisteyhteyksiä

- ei siis yleislähetystä
- tekniikka hallussa
  - digitaalitekniikka (melkein kokonaan)
  - kierretty pari
  - koaksiaalikaapeli
  - valokuitu

- IBM:n valinta

- yhä melko laajassa käytössä

22.1.2001

10

Bitin pituus

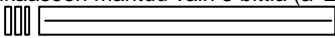
☉ siirtonopeus renkaassa **R Mbps**

- => bitti lähetetään joka $1/R$ millisekunti

☉ siirtoviive kaapelissa $200\,000\text{ km/s} = 200\text{ m/ms}$

☉ kukin bitti vie tällöin $200/R$ metriä

- ☉ Jos $R = 1\text{ Mbps}$ ja renkaan koko 1000 m , niin renkaaseen mahtuu vain 5 bittiä (a' 200 metriä)

22.1.2001

200 m

11

Lähetys vuororengaassa

☉ renkaassa kiertää vuoromerkki

- erityinen bittikuvio

☉ vuoromerkin tulee mahtua renkaaseen

- kunkin aseman aiheuttama viive (1 bitti)
- öisin keinotekoinen viive
- siirtoviive

☉ kuuntelu moodi

- kopioi bittejä sisääntulosta ulosmenoon

22.1.2001

12

lähetysmoodi

- vain jos on vuoromerkki
- omaa dataa siirretään ulosmenoon

lähetetyt bitit kiertävät koko renkaan ja lähettäjä poistaa ne

- voi tutkia, onko kehyksissä virheitä

lopetettuaan lähettäjä lähettää vuoromerkin renkaaseen

22.1.2001 – rengas ei rajoita kehyksen kokoa 13

jos kevyt kuorma

- vuoromerkki kiertelee renkaassa
- joskus joku lähettää

jos raskas kuorma

- kaikilla asemilla jonoa
- kaikki lähettävät maksimimäärän ja siirtävät vuoromerkin seuraavalle

renkaan suoritusnopeus lähes 100%

22.1.2001 14

Kuittaukset, prioriteetti

kehyksessä 1 bitti kuittausta varten

- aluksi 0
- vastaanottaja muuttaa 1:ksi

- entä jos useita vastaanottajia?
  - monimutkaisempi kuittaus
  - ei lainkaan kuittausta

sanomat voidaan priorisoida

- monitasoisia prioriteetteja, nälkiintyminen mahdollista

22.1.2001 15

802.5-renkaan rakenne

kiertetty pari

1, 4 tai 16 Mbps

differential Manchester -koodaus

- kehyksen alussa ja lopussa koodausta, joka ei ole normaalia dataa (high-high tai low-low)
- aina siirtymä keskellä
  - tahdistusta varten
- 0 alussa siirtymä, 1 alussa ei siirtymää

22.1.2001 16

Renkaan ylläpito

ongelma: rengas katkeaa!

- johtokeskus (wire center)
  - jokainen asema yhdistetty johtokeskukseen kahdella kierretyllä parilla
- releen virroitus asemalta
  - virta katkeaa => rele sulkeutuu
  - asema siirtyy ohitustilaan
- asema voidaan myös ohjelmallisesti irroittaa renkaasta
  - esim. testausta varten

22.1.2001 17

MAC-protokolla ja -kehys

token holding -time

- 10 ms

access control -kenttä (1 tavu)

- vuoromerkki (3 bittiä)
- monitor-bitti
- prioriteettibitit
- varausbitit

frame status -kenttä (1 tavu)

- automaattinen kuittaus:
  - A = nähnyt, C = kopioinut

22.1.2001 18

AAAAA

- ☉ loppumerkissä
  - E-bitti
    - asetetaan, jos havaitaan epäkelpo merkki
  - enf-of-file -bitti
    - viimeinen kehys

22.1.2001 19

Vuoromerkki

SD	AC	ED
----	----	----

Start Delimiter : datasta eroavaa signallointia
End Delimiter: sisältää error-bitin ja bitin, joka ilmoittaa, milloin tiedosto loppuu

Access Control

P	P	P	T	M	R	R	R
---	---	---	---	---	---	---	---

Prioriteettibittit: vuoromerkkin prioriteetti
Token bitti: onko vuoromerkki vai kehys
Monitor bitti: havaitaan kiertämään jääneet kehykset
Reservation bittit: asetetaan vuoromerkillä uusi prioriteetti

Kehys:

SD	AC	FC	DA	SA	data	FCS	ED	FS
----	----	----	----	----	------	-----	----	----

osoitteet

Frame Control: erottaa datakehukset kontrollikehyksistä

Frame Status Field

A	C	r	r	A	C	r	r
---	---	---	---	---	---	---	---

Address recognised: nähnyt kehyksen
Frame copied: kopiointi onnistunut
Huom! Kahteen kertaan, koska niitä ei lasketa tarkistussummaan (FCS)

AAAAA

Prioriteetti

- ☉ monitasoisia prioriteetteja
- ☉ vuoromerkkin prioriteetti
  - määrää minkä prioriteetin kehyksiä saa lähettää
    - kolme bittiä vuoromerkin
- ☉ vuoromerkkin prioriteetin asetus
  - datakehysten varausbittien avulla
    - varataan vuoromerkkiä korkean prioriteetin lähetykselle

22.1.2001 • kun lähetyksen loppuu uusi vuoromerkki saa korkeimman varauksen prioriteetin 22

AAAAA

- ☉ vuoromerkkin prioriteetin nostanut, myös laskee sen!
- ☉ alemman prioriteetin kehykset voivat joutua odottamaan ikuisesti

22.1.2001 23

AAAAA

Vuororenkaan ylläpito

- ☉ keskitetty ylläpito
  - yksi asema toimii **valvoja-asemana**
  - kaikki asemat voivat toimia valvonta-asemana
- ☉ jos valvoja-asema vikaantuu
  - ACTIVE_MONITOR_PRESENT -kehystä ei tule
  - tilanteen havainnut asema lähettää
    - CLAIM_TOKEN -kehysten
  - jos useita => kilpailemalla saadaan uusi valvonta-asema

22.1.2001 24

Valvoja-asema valvoo renkaan toimintaa

- vuoromerkin katoaminen
  - vuoromerkin kiertoa valvova ajastin
  - jos laukeaa, rengas tyhjennetään ja lähetetään uusi vuoromerkki
- vaurioituneet kehukset
  - väärä kehysmuoto, tarkistussumma ei täsmää
  - tyhjennys ja uusi vuoromerkki

22.1.2001

25

- 'orvot' kehukset
  - lähettäjä vikaantui, eikä poistanut kehystä
  - kehyksessä monitoribitti
    - valvoja asettaa kehysten monitoribitin aina, kun kehys ohittaa sen
    - jos kehyksessä on jo bitti asetettu, kehys poistetaan
- renkaan pituuden säätely
  - 24 bitin vuoromerkin tulee mahtua renkaaseen
- valvoja lisää viivettä tarvittaessa
  - jos renkaan pituus + asemien aiheuttamat 1 bitin viipeet eivät riitä

renkaan rikkoutuminen

- kun asema huomaa renkaan katkenneen
  - sen naapurit vaikuttavat 'kuolleelta'
  - lähettää BEACON-kehysten
    - jossa oletetun rikkoutuneen aseman osoite
  - kehys etenee niin pitkälle kuin voi
    - voidaan päätellä katkoksen alku
  - poistetaan rikkoutuneet ohitusreleen avulla
    - rengas kuntoon

22.1.2001

27

802.3 CSMA/CD

hyvät puolet

- yleisesti käytetty
- yksinkertainen protokolla
- asemien lisääminen helppoa
- passiivinen kaapeli,
- ei modeemia,
- kevyellä kuormalla lähety sviive nolla

22.1.2001

28

802.3 CSMA/CD

huonot puolet

- analoginen törmäyksen havaitseminen
- pienin kehys 64 tavua
  - => yleisrasitetta, jos sanomat lyhyitä
- epädeterministinen
- ei prioriteetteja
- raskas kuorma
  - => törmäyksiä => suoritusnopeus laskee

22.1.2001

29

802.5 vuororengas

hyvät puolet

- kaksipisteystehtäviä
  - rengas voidaan rakentaa mistä tahansa
- täysin digitaalinen
- johtokeskus
  - => automaattinen vikojen havaitseminen ja korjaaminen
- prioriteetit
  - alimman prioriteetin sanomat eivät saa lähetyaika

22.1.2001

30

- hyvin lyhyet ja hyvin pitkät kehykset mahdollisia
- suorituskykyinen ja tehokas

• huonot puolet

- keskitetty valvontatoiminto
  - seonnut valvoja voi tehdä mitä vaan
- kevyellä kuormalla turhaa odotusta

FDDI (ss.319-322)

- vuororengas
  - valokuitu
  - 100 Mbps
  - => 200 km
  - 1000 asemaa
- käyttö lähinnä lähiverkkoja yhdistävänä runkolinjana
  - myös tavallisena LANina

22.1.2001

32

synkronista ja asynkronista dataa

- ISDN
- ääntä PCM-koodattuna
- dataa
- multimode
- LED
- BER < 1 virhe / 2.5*10**10 bittia

22.1.2001

33

FDDI: rakenne

- kaksi valokuiturengasta
  - toisessa myötäpäivään
  - toisessa vastapäivään
- renkaan katkeaminen
  - tarvittaessa renkaat voidaan yhdistää yhdeksi
- asemat
  - A: kiinni molemmissa renkaissa
  - B: kiinni vain yhdessä renkaassa

22.1.2001

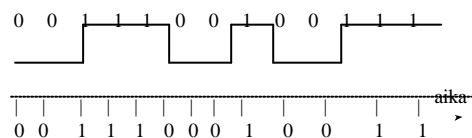
34

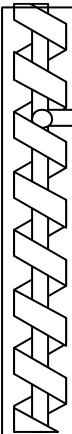
FDDI: koodaus

- koodi '4 out of 5'
  - Manchesterin signaalointinopeus kaksinkertainen! => paljon kaistaa
- 4 MAC-symbolia => 5-bitin ryhmä
  - 0, 1, 2 'non-data' symbolia
- => 32 eri kombinaatiota
  - 16 DATA: 0000, 0001, ..., 1110, 1111
  - 3 rajoittimia
  - 2 kontrolli
  - 3 'hardware' merkinanto
  - 8 varattu myöh. käyttöön

• menetetään koodin tahdistusapu!

- pitempi tahdistuskenttä alussa
- tarkemmat kellot
  - korkeintaan 0.005 % epätarkkuus sallittu
  - => voidaan lähettää 4500 tavua ennen kuin kellot niin epätarkat, että syntyy bittivirhe

FDDI: protokolla

⊗ 802.5 -johdannainen

- renkaassa useita lähetyksiä
  - vuoromerkki heti renkaaseen, kun oma lähetyks loppunut
- kehys hyvin samanlainen kuin vuororengaassa

22.1.2001

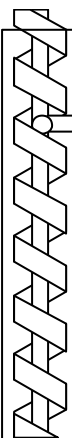
37

- ⊗ voidaan lähettää myös synkronisia kehyksiä
  - PCM-ääntä
  - ISDN-dataa
- master-asema generoi kehyksen joka 125 ms
  - PCM: 8000 näytettä sekunnissa
- kehyksessä 96 tavua synkronista dataa
  - 4 T1 kanavaa tai 3 E1 kanavaa
- ⊗ asemalle varatut aikaviipaleet käytössä, kunnes asema luopuu niistä
  - muut jaetaan tarpeen mukaan
    - korkein prioriteetti ensin

⊗ kolme ajastinta

- token holding timer
  - säätelee lähetyksaika
- token rotation timer
  - vuoromerkkin kiertoaika
- valid transmission timer
  - tilapäisistä rengasvirheistä toipumiseen
- ⊗ jos vuoromerkki etuajassa, kaikkia voidaan lähettää, jos myöhässä vain korkeimman prioriteetin sanomat (synkronisen liikenteen kehykset)

- ⊗ Asynkroniset kehykset voidaan jakaa 8 prioriteetti luokkaan
  - kullekin luokalle oma ajastin

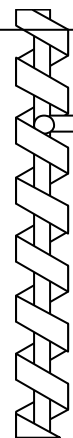

LLC (Logical Link Control)

- ⊗ LAN 802 - ja MAN-verkot
- ⊗ vuonvalvonta, virhevalvonta, yhtenäinen rajapinta erilaisiin verkkoihin
- ⊗ ~ OSI-malli, HDLC
- ⊗ Palvelut:
  - epäluotettava datasäikepalvelu,
  - kuittava datasäikepalvelu,
  - luotettava yhteydellinen palvelu

22.1.2001

41

Silta (bridge) (ss. 304-318)

- ⊗ yhdistää LAN-verkkoja
- ⊗ linkkitason olio
  - toistin: 'pala kaapelia'; fyysisellä tasolla
  - silta: 'ovi' linkkitasolla
  - reititin: verkkotasolla
- ⊗ tunteaton silta (transparent bridge)
- ⊗ lähdereitittävä silta (source routing bridge)

22.1.2001

42

Käyttötarpeita

- osastoverkot
- maantiede: hajautus
- etäisyydet: yhdistäminen
- kuormituksen jakaminen
- häiriöiden rajoitus paikalliseksi
- suojaus: lähiverkkojen looginen eristäminen

22.1.2001 43

Verkkojen yhdistäminen

- voi yhdistää samanlaisia lähiverkkoja
  - eetteri-eetteri
  - vuoroväylä-vuoroväylä
  - vuororengas - vuororengas
- voi yhdistää erilaisia lähiverkkoja
  - esim. eetteri- vuororengas
  - vuoroväylä - vuororengas
- kaikkiaan 9 erilaista yhdistelmää
  - kaikissa omat ongelmat

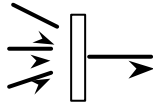
22.1.2001 44

Yhteiset ongelmat yhdistämisessä

- kehysrakente
  - joka LANilla oma kehys
    - uuden kehysrakenteen muodostaminen,
    - tarkistussumma laskettava uudelleen,
    - => silta on uusi virhelähde
- siirtonopeus
  - eri datanopeuksia
    - CSMA/CD: 1, 2,10 Mbps
    - vuoroväylä: 1, 5, 10 Mbps
    - vuororengas: 1,4,16 Mbps

22.1.2001 45

- CSMA/CD: törmäykset
- eri virroilla yhteinen kohde

=> kehysten puskurointi tarpeen
- puskurien ylivuoto

- ylempien kerrosten ajastimet
- => tarpeettomia uudelleenlähettyksiä

- kehysrakenteen maksimipituus
  - eetteriverkko 1500 tavua,
  - vuoroväylä 8191 tavua,
  - vuororengas vuoromerkki rajoittaa 5000 tavua
- linkkikerroksen tehtäviin ei kuulu kehysten pilkkominen ja kokoaminen
- mitä tehdään ylipitkälle kehykselle?
  - jos liian iso, ros kiin

- prioriteetti
  - CSMA/CD: ei prioriteettia
  - vuororengas ja vuoroväylä: prioriteetti, - mutta erilainen
- kuittauspyyntö (vuoroväylä)
  - jos kehyksessä kuittauspyyntö, kuka vastaa
    - silta
    - ei kukaan
- kuittaus (vuororengas)
  - A- ja C-bitit (nähty/kopioitu)
  - sama ongelma, kuka vastaa

Siltojen edut

- verkkojen ja asemien määrää helppo kasvattaa
- erilaisia lähiverkkoa
- sillat eivät näy ylemmille kerroksille
- voidaan kerätä tietoja ja säädellä pääsyä
- luotettavuus ja suorituskyky kasvaa

22.1.2001

49

Siltojen haitat

- sillat puskuroivat ja aiheuttavat viivettä
- ei vuonsäätelyä => sillan kapasiteetti voi ylittyä
- kehysrakenteen muuttaminen => virheitä jää havaitsematta

• **Yleisesti edut selvästi suuremmat kuin haitat**

22.1.2001

50

Sillanportit

- Lähiverkko liitetään siltaan **portin** kautta
  - yksinkertaisissa silloissa vain kaksi porttia
  - monipuolisissa useita
- Portti
  - MAC-piiri
    - noudattaa vastaavan lähiverkon protokollaa
    - CSMA/CD, vuororengas, vuoroväylä
  - ohjelmisto
    - huolehtii alustuksesta
    - puskurin hallinnasta

22.1.2001

51

Tuntumaton silta

(transparent bridge, spanning tree bridge)

• 'plug and play'

- ei mitään muutoksia laitteistoon, ohjelmistoon
- ei reititystauluja ja parametrien asettelua
- ei vaikuta itse LANien toimintaan
- silta huolehtii kehysten ohjaisesta oikeaan porttiin
  - oppii asemien portit kuuntelemalla kaikkea liikennettä
  - jos ei tiedä, niin tulvittaa
    - ei saa olla silmukoita =>virittävä puu

22.1.2001

52

Lähdereittisillat

(Source routing bridges)

- tuntumattomat sillat
  - helppo asentaa
  - tuhlaavat kapasiteettia
    - käyttävät vain virittävää puuta
- erimielisyyttä standardoimiskomiteassa
  - vuororengaan käyttäjät + IBM kannattivat lähdereittitystä

22.1.2001

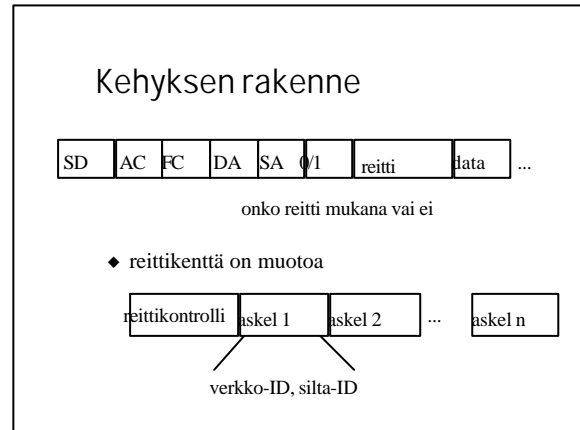
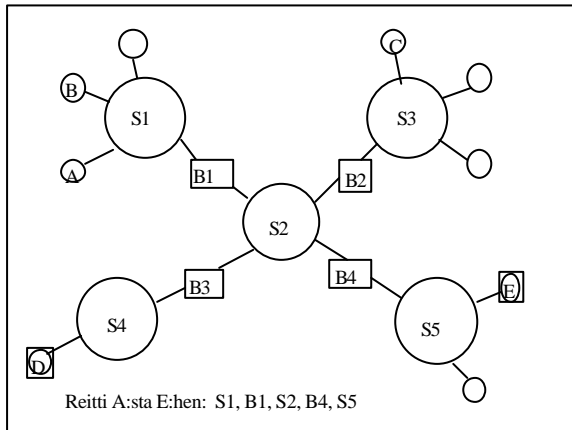
53

• kehysten lähettävä asema varustaa kehysten reititiedoilla

- jokaisella lähiverkolla on 12-bittinen yksikäsitteinen tunnus
- jokaisella sillalla on oma 4-bittinen tunnus
- reitti koostuu silta- ja verkkotunnuksista
  - silta, LAN, silta, LAN, ... silta, LAN

22.1.2001

54

Tuntumaton vs. lähdereitittävä silta

☛ **tuntumaton silta**

- yhteydetön
- täysin tuntumaton lähiverkoille
- automaattinen uudelleen konfigurointi
- reititys ei välttämättä optimaalinen
- uuden aseman löytäminen: backward learning
  - jos joku kertoo
  - tulvitus
- monimutkaisuus silloissa
  - vähän siltoja

22.1.2001 57

☛ **lähdereitittävä silta**

- yhteydellinen
- tuntuva
- konfigurointi ei ole automaattista
- uuden löytäminen: discovery frame
  - raskas operaatio, paljon yleisrasitetta
- monimutkaisuus isäntäkoneissa
  - näitä on paljon

22.1.2001 58

Etäsillat (remote bridges)

☛ yhdistetään etäällä toisistaan olevat lähiverkot silloilla

- sillat yhdistetään pareittain kaksipisteyhteyksillä
  - "isännättömiä lähiverkkoja"
- ☛ kaksipisteyhteyksillä linkkiprotokolla
  - MAC-kehys ko. protokollan datakenttään
  - 'riisuttu MAC-kehys' (= vars. data) datakenttään ja kohde generoi siitä uuden MAC-kehysen
    - tarkistussumma laskettava uudelleen => virheitä!

22.1.2001 59

Laajaverkot (WAN)

☛ Puhelinverkko

- runkolinjat
  - digitaalisia, kuitua
- local loop
  - analoginen, kierretty pari
- kanavointi